

Högsta domstolen
Box 2066
103 12 Stockholm

Överklagande av en hovrättsdom – Jaktbrott, grovt brott

Klagande

Riksåklagaren
Box 5553
114 85 Stockholm

Motpart

TA

Ombud och offentlig försvarare:
Advokaten WK

Saken

Grovt jaktbrott

Överklagade avgörandet

Hovrätten över Skåne och Blekinges dom den 6 september 2019 i mål B 1353-19

Yrkande

Jag yrkar att Högsta domstolen, med ändring av hovrättens dom, dömer TA för jaktbrott, grovt brott, enligt 43 § 2 p och 44 § jaktlagen (1987:259) och bestämmer påföljden till villkorlig dom med samhällstjänst.

Frågan i målet

Den fråga som enligt min uppfattning är av intresse ur prejudikatsynpunkt är om ett jaktbrott som innebär att en varg skjutits ska bedömas som grovt brott trots att det inte begåtts uppsåtligen.

Bakgrund

Åtal

TA åtalades för jaktbrott, grovt brott, enligt följande gärningsbeskrivning.

TA har skjutit en varg som är ett fredat vilt. Brottet är grovt eftersom varg är ett hotat, sällsynt eller annars särskilt skyddsvärt vilt. Det hände någon gång den 16 augusti 2018 på fastigheten Ulvshult 1:1, Lönsboda, Osby kommun.

TA begick gärningen av grov oaktsamhet då han inte förvissat sig om vilken art han iakttagit innan han avlossat dödande skott.

Lagrum: 43 § 2 p och 44 § jaktlagen (1987:259).

Tingsrättens dom

TA vitsordade de faktiska omständigheterna, men förnekade gärningen eftersom han inte agerat oaktsamt.

Tingsrätten dömde TA för jaktbrott till villkorlig dom och 100 dagsböter.

Tingsrätten anförde följande i frågan om rubricering.

Tingsrätten ska sedan bedöma om TAs jaktbrott är att bedöma såsom grovt eller av normalgraden. Jaktbrott beträffande varg är normalt att bedöma såsom grovt brott eftersom det avser ett hotat, sällsynt eller annars särskilt skyddsvärt vilt. Bedömningen kan emellertid inte enbart utgå från dessa rekvisit. Högsta domstolen har i NJA 2006 s. 610 konstaterat att även andra faktorer ska beaktas såsom om gärningsmannen handlat av oaktsamhet, om det gäller endast ett enstaka tillfälle och omständigheterna i övrigt.

I aktuellt mål har inte annat framkommit än att det rör sig om ett enda djur som skjutits av misstag, låt vara av oaktsamhet. TA har även uppgett att han numer har upphört med jakt. Vid en sammantagen bedömning av omständigheterna i målet finner tingsrätten att brottet inte bör betraktas som grovt utan TA ska dömas för jaktbrott av normalgraden.

Hovrättens dom

Åklagaren överklagade tingsrättens dom och yrkade att hovrätten skulle bedöma gärningen som grovt jaktbrott och bestämma påföljden till villkorlig dom med samhällstjänst.

Hovrätten fastställde tingsrättens domslut.

Hovrätten anförde följande i rubriceringsfrågan.

Som tingsrätten konstaterat är jaktbrott som rör varg oftast att bedöma som grovt jaktbrott eftersom det rör ett hotat, sällsynt eller annars särskilt skyddsvärt vilt. Högsta domstolen har i rättsfallet NJA 2006 s. 610, vilket gällde jakthäleri, uttalat att den omständigheten att jaktbrottet rör ett särskilt skyddsvärt vilt inte är en vare sig nödvändig eller tillräcklig förutsättning för att ett jaktbrott eller jakthäleri ska betraktas som grovt utan samtliga omständigheter ska beaktas vid denna bedömning. Högsta domstolen anförde vidare bland annat att varken i lagtexten eller i förarbetena rörande vad som är grov jaktbrottslighet görs någon skillnad mellan uppsåtligt och oaktsamt jakthäleri och att en viss försiktighet bör iakttas när det gäller att rubricera oaktsamt jakthäleri som grovt, även om det rör ett särskilt skyddsvärt vilt. Enligt hovrättens mening måste motsvarande försiktighet iakttas vid bedömningen av om ett oaktsamt jaktbrott ska bedömas som grovt. Med detta tillägg ansluter sig hovrätten till tingsrättens bedömning och anser det inte heller visat att TA handlat så oaktsamt att det på något avgörande sätt påverkar rubriceringsfrågan. Det jaktbrott TA gjort sig skyldig till bör alltså som tingsrätten funnit inte bedömas som grovt. När det gäller påföljden gör hovrätten ingen annan bedömning än tingsrätten. Tingsrättens dom ska således stå fast.

Grunderna för mitt överklagande

Den rättsliga regleringen

De i detta fall relevanta straffbestämmelserna finns i 43 § 2 och 44 § första stycket och andra stycket 1 jaktlagen (1987:257).

Enligt 43 § 2 jaktlagen döms den som med uppsåt eller av oaktsamhet bryter mot bl.a. 3 § jaktlagen för jaktbrott till böter eller fängelse i högst ett år. Enligt 3 § jaktlagen är vilt (vilda däggdjur och fåglar) fredat och får jagas endast om detta följer av jaktlagen eller av föreskrifter eller beslut som har meddelats med stöd av lagen.

I 44 § jaktlagen regleras det grova brottet. Om ett jaktbrott är att anse som grovt ska, enligt bestämmelsens första stycke, dömas till fängelse i lägst sex månader och högst fyra år. Enligt bestämmelsens andra stycke ska vid bedömandet av om brottet är grovt särskilt beaktas

1. om det avsåg ett hotat, sällsynt eller annars särskilt skyddsvärt vilt,
2. om det har utförts vanemässigt eller i större omfattning,

3. om det utförts med otillåten hjälp av ett motordrivet fortkaffningsmedel eller någon annan motordriven anordning,
4. om det utförts med en särskilt plågsam jaktmetod.

Det grova brottet omfattar i subjektivt hänseende båda uppsåtliga och oaktsamma brott. Grov oaktsamhet är inte nödvändigt.

Ovan nämnda lagrum fick sina nuvarande lydelse den 1 juli 2001 då straffmaximum för normalgradsbrottet ändrades från fängelse i sex månader till fängelse i ett år och kravet på grov oaktsamhet ändrades till oaktsamhet samt, när det gäller det grova brottet, straffskalan ändrades från fängelse i högst två år till fängelse i lägst sex månader och högst fyra år, uttrycket ”värdefullt vilt” ersattes med ”annars särskilt skyddsvärt vilt” och den fjärde kvalificerande omständigheten infördes.

Straffskärpningarna infördes för att ha en avskräckande effekt och på så sätt bidra till att förebygga brottsligheten. Vid denna tid var jaktbrottsligheten så omfattande att den ansågs vara ett allvarligt problem vid förvaltningen av stammarna av björn, järv, lo, varg och kungsörn. Särskilt för järv, varg och kungsörn ansåg den kunna få allvarliga konsekvenser. Det totala antalet vargar uppgick vid denna tid till mellan 67 och 81 individer. (Prop. 2000/01:57 s. 13 och s. 49.)

Enligt förarbetena avses med ”annars särskilt skyddsvärt vilt” främst djur av arter som är i behov av skydd utan att de är särskilt hotade eller sällsynta. Det kan t.ex. vara en art som tidigare varit hotad eller sällsynt eller en art som minskat i antal och vars långsiktiga överlevnad därför riskeras. Det kan också vara fråga om en art för vars bevarande staten haft stora kostnader, som blir onödiga om djur av arten dödas olagligt. (A. prop. s. 49 och s. 87.)

Enligt äldre förarbetsuttalanden kan även oaktsamma gärningar i och för sig vara att bedöma som grova brott, men torde detta i praktiken dock endast komma i fråga i sällsynta undantagsfall även om brottet exempelvis avsett älg eller något annat värdefullt vilt (prop. 1986:87:58 s. 88 f.). Som anges ovan har dock rekvisitet ”värdefullt vilt” utmönstrats. Den höjda straffskalan för det grova brottet ansågs, vid reformen år 2001, allt för sträng för vissa jaktbrott avseende älg, vilket djur kan ses som ett värdefullt vilt men inte ett särskilt skyddsvärt vilt (prop. 2000/01:57 s. 49).

Rättsfall

I NJA 2004 s. 786 hade en person uppsåtligt dödat en varg inför ett befarat angrepp på tamdjur. Frågorna gällde främst förutsättningar för skydds jakt och om ansvarsfrihet pga. nöd. Brottet bedömdes som grovt brott med hänsyn till att varg är ett hotat, sällsynt och särskilt skyddsvärt vilt.

I NJA 2006 s. 610 prövade Högsta domstolen frågan om påföljd för jakthäleribrott. Brottet avsåg björn, som ansågs som ett särskilt skyddsvärt vilt. Högsta domstolen uttalade följande när det gäller frågan om tillämpningen av det grova brottet i 44 § jaktlagen.

Att björnen skall anses vara ett särskilt skyddsvärt vilt är emellertid inte en vare sig nödvändig eller tillräcklig förutsättning för att ett jaktbrott eller ett jakthäleri skall betraktas som grovt. Vid bedömningen av denna fråga skall samtliga omständigheter beaktas.

När straffskalorna för jaktbrott och grovt jaktbrott skärptes år 2001 uttalades att straffskalorna för jakthäleri och grovt jakthäleri borde stämma överens med straffskalorna för motsvarande jaktbrott. Som skäl anfördes att en sådan överensstämmelse finns t.ex. när det gäller stöld och grov stöld å ena sidan samt häleri och grovt häleri å den andra. (Se prop. 2000/01:57 s. 53.) Straffskalan för grovt jakthäleri bestämdes därför till fängelse från sex månader till fyra år.

Varken i lagtexten eller i förarbetsuttalandena rörande vad som är grovt jaktbrottslighet görs någon skillnad mellan uppsåtligt och oaktsamt jakthäleri. Det är emellertid tydligt att straffvärdet normalt skiljer sig mellan dessa fall och att straffmätningen måste nyanseras i enlighet härmed. En viss försiktighet bör därför iaktas när det gäller att rubricera oaktsamt jakthäleri som grovt, även om det rör ett särskilt skyddsvärt vilt.

Kort om vargen (*Canis lupus*)¹

Vargen är fridlyst² i Sverige och får endast jagas under strikt kontrollerade former. Skydds jakt och viss licensjakt på varg kan förekomma, för att reglera antalet vargar och för att förebygga skador på tamdjur och renar.

Sverige delar vargpopulation med Norge men den största delen av populationen återfinns i Sverige. Den finns framför allt i Mellansverige med tätast koncentration i Värmlands, Dalarnas, Örebro, Gävleborgs, Västmanlands och delar av Västra Götalands län.

Vargar som lämnar sina födelseområden kan röra sig över stora områden och kan dyka upp varsomhelst på den skandinaviska halvön. Den svenska rovdjurspolitiken som beslutats av riksdagen 2013 innebär bland annat att vargen ska finnas i sina naturliga utbredningsområden både i södra och norra Sverige, förutom i renskötselområdet där förekomsten av varg ska begränsas till områden där den gör minst skada.

Enligt varginventeringen 2018–2019 fanns det cirka 300 vargar i Sverige, vilket innebär att vargstammen är i princip oförändrad sedan inventeringen 2017–2018 då det fanns cirka 305 vargar. Då hade vargstammen dock minskat

¹ Se Naturvårdsverkets hemsida, www.naturvardsverket.se.

² Se bilaga 1 till artskyddsförordningen (2007:845).

med 14 procent sedan 2016–2017 då varginventeringen visade 355 vargar. Vid varginventeringen 2014–2015 var vargstammen hittills som störst – 415 vargar.

Artdatabankens Rödlista är en objektiv redovisning av tillståndet för Sveriges flora och fauna och följer den Internationella naturvårdsunionens kriteriesystem för att kategorisera arter efter deras utdöenderisker. Naturvårdsverket fastställer som ansvarig myndighet listorna som officiella dokument.

Enligt Artdatabankens Rödlista från 2015 är vargen sårbar (VU). För att betraktas som hotad måste arten bedömas som sårbar. En art tillhör kategorin sårbar om den löper stor risk att dö ut i vilt tillstånd.

Kriterieöversikt för rödlistekategorierna akut hotad, starkt hotad och sårbar:

- A. populationsminskning
- B. litet utbredningsområde och populationen är fragmenterad eller minskar
- C. populationen är liten och minskar
- D. populationen är mycket liten
- E. kvantitativ riskanalys.

Min bedömning

Rubriceringsfrågan

I målet är utrett att TA av oaktsamhet skjutit en varg och att han därför ska dömas för jaktbrott. Enligt min uppfattning ska jaktbrottet bedömas som grovt brott, trots att brottet begåtts av oaktsamhet, eftersom det avsett en varg som är ett hotat, sällsynt och särskilt skyddsvärt vilt. Jag anser att brottet är så allvarligt att det har ett straffvärde som väl motsvarar minimistrafvet för det grova brottet, nämligen fängelse i sex månader.

Som framgår ovan finns endast cirka 300 vargar i Sverige samt är vargen sårbar, och därmed hotad, enligt Artdatabankens rödlista. Vargstammen har minskat påtagligt under de senaste åren. Staten lägger ner stora resurser på vargens bevarande i Sverige.³ Vargen är således både hotad, sällsynt och särskilt skyddsvärd.

NJA 2006 s. 610, där Högsta domstolen fann att oaktsamt jakthäleri inte skulle bedömas som grovt brott, avsåg björn. Högsta domstolen fann att björn var ett skyddsvärt, men inte ett hotat eller sällsynt vilt. Tilläggas kan att år 2017 gjordes en populationsberäkning avseende brunbjörn, varvid antalet brunbjörnar i Sverige uppskattades till 2900. Resultaten visade att björnstammen i Sverige är stabil. Enligt Artdatabankens rödlista är björnen nära hotad, men inte hotad.

³ Se t.ex. förordningen (2009:1263) om förvaltningen av björn, varg, järv, lo och kungsörn.

Att skjuta en varg måste således, i dagsläget, i regel anses allvarligare än att skjuta en björn.

Enligt min bedömning måste ett jaktbrott som innebär att en varg dödas i normalfallet anses som så allvarligt att det bör bedömas som ett grovt brott även om brottet begåtts av oaktsamhet. Även om, vilket Högsta domstolen uttryckt i NJA 2006 s. 610, viss försiktighet bör iaktas när det gäller att rubricera oaktsamt jaktbrott som grovt, även då det rör sig om skyddsvärt vilt, bör den omständigheten att viltet rör en varg väga så tungt att brottet, också då det är fråga om oaktsamt brott, bör rubriceras som grovt brott.

Till detta kommer att skäl finns att betrakta TAs oaktsamhet som så klandervärd att den bör kunna jämföras med grov oaktsamhet. Det görs inte gällande att TA varit medvetet oaktsam, dvs. att han har misstänkt att det var en varg och inte en räv han sköt. Däremot görs gällande att också omedveten oaktsamhet av det slag som TA gjort sig skyldig till är att bedöma som grov oaktsamhet.

Flagranta fall av omedveten oaktsamhet kan bedömas som grov oaktsamhet, t.ex. om gärningsmannen helt åsidosätter en viktig undersöknings- eller kontrollplikt och därigenom framkallar stor fara eller skada (se Petter Asp m.fl., Kriminalrättens grunder, 2 uppl., s. 318). Straffvärdemässigt behöver det inte alltid skilja så mycket mellan ett uppsåtligt brott och ett brott begånget av omedveten oaktsamhet. Inom t.ex. miljöområdet kan det anses mycket klandervärd att medvetet hålla sig okunnig. (Andreas Anderberg, Straffbar oaktsamhet, 2014, s. 98.)

Jakt är en mycket riskfylld sysselsättning som ställer höga krav på artkännedom, uppmärksamhet och noggrannhet. Mycket höga krav måste ställas på en jägares aktsamhet innan denne avlossar ett dödande skott. Enligt Jägareförbundets jakttabell 2018–2019 måste jägaren innan ett skott avlossas alltid ha fullt klart för sig bl.a. vad det är för djur som han eller hon har framför sig och att förväxlingsrisken med något annat är utesluten (se Jägareförbundets jakttabell 2018–2019). Ett skott mot fel objekt kan, vilket illustreras av detta fall, få mycket allvarliga och oåterkalleliga följder.

Vad som krävs av en jägare har TA naturligtvis känt till. TA såg att det var mycket buskar och sly runt jaktornet. Han har själv uppgett att han inte såg hela djuret utan bara delar av det samt att han när han såg djurets ben och bog avlossade det dödande skottet. En varg är avsevärt mycket större än en räv. En räv väger i regel mellan 6 och 9 kg. Den i målet aktuella skjutna vargen vägde 46 kg. Även om den skjutna vargen i detta fall hade viss röd ton i sin päls är rävars pälsar normalt betydligt rödare i färgen. När TA avlossade skotten hade han således inte fullt klart för sig att det var en räv han hade framför sig och att

förväxling var utesluten. Det TA borde ha gjort, dvs. avvaktat med att skjuta till dess han hade sett djuret tydligt, är också något han hade kunnat göra. Hade han inte sett djuret tydligt hade han kunnat avstå från att skjuta, vilket givetvis varit det enda rätta i en sådan situation. Med hänsyn till de allvarliga konsekvenserna av att skjuta ett djur har det funnits mycket starka skäl att avvakta med att skjuta till dess fullständig klarhet kunde uppnås beträffande djurets art. I detta fall framstår TAs oaktsamhet som påtagligt klandervärd och han måste därför anses ha gjort sig skyldig till en försummelse av allvarligt slag.

Vid en samlad bedömning anser jag att TA bör dömas för jaktbrott, grovt brott.

Påföljdsfrågan

Straffvärdet för brottet bör, beroende på graden av oaktsamhet, motsvara fängelse i 6–8 månader. Några särskilda förmildrande eller försvårande omständigheter, enligt 29 kap. 2–3 §§ brottsbalken, att beakta vid straffvärdebedömningen finns inte.

Jaktbrott, grovt brott, anses vara brott av sådan art att utgångspunkten är en fängelsepåföljd, om inte alldeles särskilda skäl talar för en annan påföljd (se NJA 2004 s. 786 och NJA 2006 s. 610). Åtalet gäller ett tillfälle. TA har begått brottet av oaktsamhet och det saknas särskild anledning att anta att han kommer att göra sig skyldig till fortsatt brottslighet. TA har samtyckt till och befunnits lämplig för samhällstjänst. Jag anser därför att påföljden, i stället för fängelse, bör bestämmas till villkorlig dom med samhällstjänst.

Skälen för prövningstillstånd

Enligt 54 kap. 10 § första stycket 1 rättegångsbalken får prövningstillstånd meddelas om det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av Högsta domstolen (prejudikatdispens). För att bevilja prövning enligt denna punkt krävs alltså att ett avgörande av Högsta domstolen blir av generell betydelse för bedömningen av framtida mål som innehåller liknande frågeställningar (Peter Fitger, Rättegångsbalken, s. 54:26).

Högsta domstolen har inte prövat något fall som gäller rubricering av jaktbrott vid oaktsam jakt på varg. Högsta domstolen har genom NJA 2006 s. 610 gjort vissa generella uttalanden kring hur bedömningen av om ett jakthäleri och ett jaktbrott är grovt ska göras. Vidare står genom nämnda avgörande klart att försiktighet bör iaktas när det gäller att rubricera oaktsamt jakthäleri som grovt brott, även om det rör sig om skyddsvärt vilt (björn). Jaktbrott där varg uppsåtligen skjutits bedöms i regel som grovt jaktbrott. NJA 2006 s. 610 ger visserligen viss vägledning kring tillämpningen av det grova brottet, men eftersom det avgörandet gäller björn, som vid den aktuella tiden inte var vare sig hotad eller sällsynt samt inte heller så skyddsvärd som varg, anser jag att

tillräcklig vägledning inte lämnas beträffande hur ett fall som det förevarande ska bedömas.

Några tydliga förarbetsuttalanden kring hur oaktsamt jaktbrott avseende varg ska bedömas finns inte. Äldre förarbetsuttalanden avser ”värdefullt vilt”, vilket rekvisit utgått ur bestämmelsen (se prop. 1986/87:58 s. 88 f.).

Mot denna bakgrund anser jag att vägledande uttalanden av Högsta domstolen erfordras när det gäller om oaktsamt jaktbrott som avser varg, eller andra lika skyddsvärda vilda djur, bör kunna bedömas som grovt brott.

Målet innehåller inte några bevisfrågor och är därför lämpligt för en prövning i Högsta domstolen

Sammanfattningsvis skulle en prövning av överklagandet vara av stor vikt för ledning av rättstillämpningen.

Bevisuppgift m.m.

Preliminärt återoppar jag samma bevisning som i hovrätten, dvs. som muntlig bevisning förhör med TA och vittnesförhör med NC samt som skriftlig bevisning protokoll över platsundersökning (förundersökningsprotokollet s. 41-54) och rapport över obduktion av varg (förundersökningsprotokollet s. 83-85). Den muntliga bevisningen kan tas upp genom uppspelning av ljud- och bildfiler från tingsrätten. Målet bör kunna avgöras utan huvudförhandling.

Katarina Johansson Welin

Hedvig Trost

Kopia till:

Utvecklingscentrum Malmö
Riksenheten för Miljö- och Arbetsmiljömål (AM-107117-18)
Kammaråklagaren Lars Magnusson